

Diyanet'te yeniden yapılanma ihtiyacı

Diyanet İşleri Başkanlığı'nca düzenlenen ve dört gün devam eden Uluslararası Avrupa Birliği Din Şûrası, 73 maddelik sonuç bildirisi ile Diyanet'in önüne dev gibi bir "yeniden yapılanma" zarureti koyuyor.

Eğer bu yapılmazsa, dört gün süreyle onlarca bilimadamının ortaya koyduğu emek, havanda su dövmekten ibaret kalacaktır.

Denebilir ki şûra, ilk defa bu ölçekte Avrupa meselesinin görülmesini sağlamıştır.

Bilemiyoruz, konunun bir "Din Şûrası" çerçevesinde ele alınması ihtiyacı, Diyanet'ten başka devlet kurumlarının da gündemine girmiş midir? Yani, devletin başka kurumları da, Avrupa ile ilişkiler planında "Din olgusu"nun ciddi bir önem taşıdığını düşünmüş ve böyle bir şûra düzenlenmesi için Diyanet'in cesaretlendirilmesini gündeme almışlar mıdır? Bu akla gelebilir, çünkü açılış oturumunda bizzat Başbakan yer almış, görüşleri tartışmalı da olsa bir konuşma yapma ihtiyacını hissetmiştir.

Aslında Avrupa Birliği ile ilişkiler çerçevesinde "din hadisesi", başından beri çok belirleyici bir alan olmasına rağmen, konunun gündeme alınmasında geç bile kalınmıştır.

Konunun çok farklı boyutları bulunmaktadır ve bunlar, dört ayrı komisyonda ele alınıp tartışılmış, önemli sonuçlara ulaşılmıştır. "Din-Siyaset ilişkisi", "AB-Türkiye İlişkilerinin Dinî Alanda Doğurabileceği Problemler ve Kazanımlar", "Üçüncü Bin Yıla Girerken Dinî Arayışlar ve Dinin Anlatım Metodu" ve "AB Sürecinde Diyanet İşleri Bakanlığının Hedef ve Politikaları" başlıkları bile, varılan sonuçları tartışmaksızın, şûranın Türkiye için ne kadar hayati konularla uğraştığını ortaya koymaya yeter.

"Diyanet'in Yeniden Yapılanması"na ilişkin bazı kararları buraya alarak düşünelim:

* DİB, Avrupa Birliği ülkelerinin, dinî işleyişleri, çalışma yöntemleri, kurumları, yasal konumları ve ilgili mevzuatı Türkiye'ye ve İslâm dinine bakışları, din eğitimi gibi konularda yapılan bilimsel araştırmalardan ve onlardan elde edilen verilerden yararlanarak bu fikirlere yönelik politika ve hedeflerini geliştirip, tayin edecek bir birim oluşturmalıdır.

*DİB'in yurt içi ve yurt dışı görevlerini tam ifa edebilmesi için öncelikle kurumun işleyişini ve görevlerini belirleyen yasal düzenlemelerin günümüz ihtiyaçları doğrultusunda yapılması gerekmektedir.

*AB ile bütünleşme sürecinde serbest dolaşım gündeme gelecektir. Bu durumda hedef kitlede değişiklik kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle yabancı dil ağırlıklı yazılı ve görsel yayınlar için gerekli altyapı oluşturulmalıdır.

* DİB tarafından Brüksel'de uluslararası ilişkilerde deneyimli kişilerden oluşan bir temsilcilik kurulmalıdır.

* DİB içinde AB üyesi ülkelere yönelik politika ve hedefleri geliştirip tayin edecek bir birim oluşturulmalıdır.

* Avrupa'ya yollanacak elemanlar AB üyesi bir ülkenin diline ve kültürüne hakim olacak şekilde yetiştirilmelidir.

* DİB'in yeni çağa ve beraberinde gelen sosyal ve kültürel gerçeklere uzun vadeli projeksiyonlarla bakması bir zorunluluktur. Bunun için yeni misyon ve vizyon oluşturarak topam kalite yönetimi felsefesinin sunduğu imkânlardan yararlanılmalıdır."

Gündeminize "hedef kitle" diye bir problemi aldığınızda ve bunu dünya ölçeğine taşıdığınızda, gerçekten dev bir problemle başa çıkmayı göze almış olmanız gerekir. Aslında, sırf kendi ülkeniz çerçevesinde düşünseniz bile ortada bir "yeni hedef kitle" problemi bulunduğunu belirlemeniz gerekirdi. Soru da tam buradadır: Diyanet bunu yapabilecek güçte midir?

Diyanet bunun farkında ve onun için "Yeniden yapılanma" öngörüyor.

Ama, bunu sadece Diyanet'in görmesi yetmez. Çünkü Diyanet bizde gerçek anlamıyla söylüyorum ki "aşırı bağımlı", üzerinde "aşırı devlet gözetimi" bulunan bir kurumdur. Öyleyse, bu gerekliliği daha çok, devlet görmelidir.

Ayrıca devletin sorunu nasıl gördüğü de önem taşıyor... "Avrupa ile ilişkilerde devlet İslâm'a nasıl bakıyor, Asya ile ilişkilerde, İslâm dünyası ile ilişkilerde nasıl bakıyor?" Bunların her biri, gerçekten stratejik değerlendirmeleri gerektiren sorulardır. Diyanet'in yapılanması da, ancak bu değerlendirmeler üzerine gerçekleştiği takdirde faydalıdır.

Onun için şûrada alınan kararlar, öncelikle devlet gündemine girmelidir, diye düşünüyorum.

Bununla birlikte ortada, Avrupa standardındaki laiklik anlayışı açısından bir paradoks bulunduğunu da kabul etmek lâzımdır. Avrupa, dini, devlet olgusu dışında görüyor. Onun için genelde dinî hizmetler için sivil muhatap arıyor. Hatta bu noktada Avrupa'daki Türk işçilerinin ve işçi çocuklarının dinî eğitimi konusunda, tek merci olmak isteyen Diyanet'le Avrupa devletleri arasında uzlaşmazlıklar ortaya çıkıyor.

Burada ayrıca, Diyanet'in "sivil dinî gruplarla ilişkiler" konusu gündeme giriyor. Diyanet, genelde "sivil dinî gruplar"ın din hizmetlerine soğuk bakıyor. Bu, bu alanı sıkı kontrolde tutmak isteyen devletin de ana eğilimi. Ama iş, dünya ve Avrupa ölçeğine taşınınca, taşınacaksa, taşınması gerekiyorsa, bu alanda da yeni bir değerlendirme zarureti ortaya çıkmaktadır. Belki AB ile bütünleşme sürecinde, bir iç yol haritasında, devletin ve Diyanet'in, sivil dini grupların (cemaatleri de kapsayan bir ifade) misyonu üzerinde yeni bir değerlendirme yapma zarureti de görülecektir.

2000'ler, din konusunu, çok hayati bir alan olarak Türkiye'nin gündemine yeniden sokuyor. Makûl olan konudan kaçmak değil, kanatıcı tavırlardan uzak olarak düşünce alıştırmalarına zemin hazırlamaktır. Türkiye, Avrupa ile ilişkiler çerçevesinde, insanının ve toprağının kimliğini düşündükçe İslâm konusunu yeniden algılama zaruretirini de hissedecektir.

atasgetiren@yenisafak.com

9 Mayıs 2000